

DOPRINOS PROFESORA DR VLADIMIRA KRIVOKAPIĆA RAZVOJU KRIMINALISTIKE

SAŽETAK: Učenje kriminalistike podrazumeva i osvrt na istorijski razvoj ove nauke, te svakako i na temelje koje su postavili pioniri, odnosno preteče kriminalistike. Kriminalistika se kao nauka i praksa razvija i opstaje, upravo zahvaljujući autoritetima poznatih svetskih kriminalista, ali i velikih imena sa ovih naših prostora, koji su svojim naučnim i stručnim delovanjem dali nemerljiv doprinos razvoju kriminalistike kao nauke i prakse.

Autor se u ovom radu opredelio za prezentovanje biografskih i naučnih podataka o liku i delu prof. dr Vladimira Krivokapića, kriminaliste, velikana čijim utabanim stazama u oblasti kriminalistike današnje generacije ponosno hodaju. Doprinos prof. dr Vladimira Krivokapića razvoju kriminalistike u naučnom i praktičnom smislu je ogroman. Svojim naučnim delovanjem i praksom u kriminalistici, profesor je ostavio pečat vremena koji traje i njegovo ime ne može da ode u zaborav ni kod generacija budućih kriminalista.

KLJUČNE REČI: prof. dr Vladimir Krivokapić, kriminalitet, kriminalistika, kriminalna politika, prevencija kriminaliteta, preventivna kriminalistika

UVODNE NAPOMENE

Kriminalitet je društveno štetna, dinamična i veoma prilagodljiva pojava, koji datira od nastanka organizovanog ljudskog društva. Kroz istoriju kriminalitet se prilagođavao i menjao, prateći dinamiku svih društvenih promena, gde je ponekad poprimao i potpuno nepredvidive pojavne oblike. Praktično suprotstavljanje kriminalitetu, takođe se menjalo, sve u cilju što efikasnije primene metoda i sredstava u sprečavanju i suzbijanju novih pojavnih oblika kriminaliteta. Tako su metode, sredstva i organizovanost u datim okolnostima otkrivanja krivičnih dela i njihovih izvršilaca, kao i sistem kažnjavanja, prolazili kroz različite faze i oblike. Prvi oblici društvenog reagovanja na kriminalitet mogu se pratiti uglavnom iz aspekta kažnjavanja i sudskog izvođenja dokaza. Prethodne faze otkrivanja krivičnih dela i njihovih učinilaca, najvećim delom ostaju nepoznate.

Istorijski koreni kriminalistike, kao naučnog pristupa suprotstavljanju kriminalitetu, sežu od kraja XIX i početka XX veka. To je period suočavanja ljudskog društva sa naglim i dramatičnim promenama u gotovo svim oblastima života i rada. Ubrzani razvoj u naučnom, te tehničko-tehnološkom smislu, kao i intenzivna industrijalizacija, učinili su to da svet toga doba počne poprimati nova obeležja. Jedno od takvih obeležja je i porast različitih oblika i vrsta kriminaliteta. Adekvatno tome kriminalistika kao nauka, koja se bavi istraživanjem kriminaliteta, ima svoj razvojni put. Nastojanja pojedinih autora da prikažu istorijski razvoj kriminalistike obično ne prave razliku između razvoja kriminalistike kao prakse i njenog naučnog razvoja. Navedene dve komponente se usko dotiču, odnosno one su blisko

podudarne jedna sa drugom. Međutim, bez obzira na to, ovde se radi o dva aspekta, gde je rastojanje između prakse i nauke minimalno. Zato kada određujemo pojam kriminaliste treba poći od toga da taj izraz ima dvojako značenje. Sa jedne strane označava lice koje ima ovlašćenja, te radnu i profesionalnu orijentaciju da se bavi poslovima suprotstavljanja kriminalitetu, dok sa druge, to je naučni radnik u oblasti kriminalistike.

Razvoju kriminalistike kao nauke i prakse doprineli su kriminalisti čija su imena upamćena i krupnim slovima upisana u istoriji, koji su doprineli tome da kriminalistika stekne ugled koji danas ima. Na ovdašnjim i budućim generacijama kriminalista je da stalno osvežavaju sećanja na velikane kriminalistike kako njihova imena ne bi bila potisnuta u zaborav. Jedno od takvih imena je i prof. dr Vladimir Krivokapić, za koga se može reći da je spoj oba napred navedena poimanja kriminaliste.

Prof. dr Vladimir Krivokapić počeo je profesionalni angažman u organima unutrašnjih poslova, a nastavio sa svojim usavršavanjem i dokazao se kao naučni radnik u oblasti kriminalistike. On je tako kriminalistiku analizirao i proučavao kao nauku i praksu. Svojim delima je sebe učinio većim i slavnijim, smestivši se u časno mesto istorije da ga pamte generacije kriminalista u budućnosti. Svojim delima je doprineo razvoju kriminalistike kao nauke i prakse, jer je na kriminalistiku gledao kao na nauku, razvoj i stvaranje, odnosno primenjivost teorije u praksi. Pišući i govoreći o kriminalistici, činio je to autoritativno, a ne popularnosti radi, pa je tako postao i ostao autoritet u ovoj oblasti koji treba poštovati, a kako drugačije nego negujući sećanja na njegov lik i delo.

1. LIK I DELA ZA NEZABORAV

Čovek se rodi života radi, a ne smrti radi, i živi onoliko koliko ostaje nezaboravljen. Jedna od takvih ličnosti je i prof. dr Vladimir Krivokapić, kriminalista, koji nikada neće biti zaboravljen i njegovo ime će stalno biti pominjano dok je kriminalista potomaka njegovih. U stručnoj kriminalističkoj, kriminološkoj i krivičnopravnoj literaturi imena onih koji su dali doprinos razvoju kriminalistike kao nauke i prakse, treba stalno upisivati velikim slovima. Sa jedne strane to je veoma teška okolnost za one koji imaju taj zadatak i čast da pišu ovakve radove, a sa druge to je privilegija i odgovornost, jer u životu postoje takvi ljudi o kojima najbolje govore njihova dela i sve ono što su iza sebe ostavili svojim potomcima. Upravo to treba činiti

Prof. dr Vladimir Krivokapić
(25. 01.1940–29.03. 2010)

onako kako je to činio prof. dr VLADIMIR KRIVOKAPIĆ u svojim knjigama i radovima, osvrćući se na pionire kriminalistike i njihov doprinos razvoju ove nauke i prakse.

Dana 25. 01. 1940. godine, predratno doba hladna zima u mestu Izvori kraj Cetinja, Republika Crna Gora, rodio se Vladimir Krivokapić. Ime je dobio upravo kako i dolikuje da ne bude rata i da vlada mir, koje je časno nosio do kraja svog života i uvek se zalagao za to da vlada mir i sloga među ljudima. Kada je imao tri godine ostao je bez oca, koji je junački poginuo 1943. godine, a odrastao je sa majkom i sestrom. Osnovnu školu i gimnaziju završio je na Cetinju, gde počinje da stasava i deo mladosti provodi u svom rodnom Cetinju, na koje je stalno s radošću i ponosom odlazio iz njemu voljenog Beograda, gde je formirao svoju porodicu i nastavio da živi i radi. Ostaje veran Beogradu večno. Iz rodnog Cetinja i njegove Crne Gore dolazi u Beograd gde studira i završava Pravni fakultet. Završetkom Pravnog fakulteta polaže i pravosudni ispit, takođe u Beogradu 1972. godine. Magistarski rad na temu „Alkoholizam kao kriminogeni faktor u porodici“, odbranio je na Pravnom fakultetu u Beogradu 1975. godine. Ova tema ima kriminološko-kriminalistički karakter, gde se ukazuje na opasnost od alkohola u porodici kao osnovi ljudskog društva. Na istom fakultetu 1981. godine, odbranio je doktorsku disertaciju: na temu „Uloga organa unutrašnjih poslova u sprečavanju i suzbijanju kriminaliteta“, pod mentorstvom akademika Milana Milutinovića. Već od ove teme rađaju se ideje o istraživanju vezano za preventivni rad i delovanje organa unutrašnjih poslova, ali i njihove povezanosti sa ostalim subjektima u društvu, što kasnije izrasta u ideju o preventivnoj kriminalistici.

Radno-profesionalnu karijeru Vladimir Krivokapić započeo je 1968. godine u Republičkom sekretarijatu unutrašnjih poslova Crne Gore. Profesionalni angažman nastavlja u organima unutrašnjih poslova Republike Srbije u Republičkom sekretarijatu unutrašnjih poslova (RSUP RS). Kao visoki profesionalac i operativni radnik – kriminalista, polazi put nauke kako bi povezao praksu i nauku u oblasti kriminalistike. Od 1976. godine angažovan je na Višoj školi unutrašnjih poslova u Zemunu, najpre u zvanju asistenta, a zatim i profesora na predmetu Kriminalistička taktika, gde je obavljao funkciju šefa Katerde za kriminalističke nauke do 1992. godine. Bio je predavač (po pozivu) na postdiplomskim studijama na Fakultetu za bezbednost i društvenu samozaštitu u Skoplju, kao i na Fakultetu za kriminalističke nauke u Zagrebu. Godine 1988. izabran je u zvanje viši naučni saradnik, a 1991. godine u zvanje naučni savetnik po posebnom postupku koji je vođen u Institutu za sociološka i kriminalološka istraživanja u Beogradu. Od 1993–2007. godine radi u zvanju redovnog profesora na Policijskoj akademiji u Beogradu, na predmetima Kriminalistička

taktika I, Kriminalistička taktika III, gde je ujedno obavljao i funkciju šefa Katedre za kriminalističke nauke. U periodu od 1996–1997. godine bio je savezni ministar pravde u bivšoj Saveznoj Republici Jugoslaviji (SRJ).

Vladimir Krivokapić je imao i čin pukovnika policije po uvođenju činova u ovoj instituciji. Bio je dekan Policijske akademije (PA) u Beogradu u periodu od 2004–2007. godine. Za vreme svog mandata imao je presudan uticaj o spajanju Policijske akademije i Više škole unutrašnjih poslova u jednu ustanovu Kriminalističko-policijsku akademiju, čiji je prvi dekan upravo bio on. U periodu od 1995–2007. godine, u zvanju redovnog profesora (po pozivu), držao je nastavu na predmetu Prevencija poremećaja u društvenom ponašanju na Defektološkom fakultetu u Beogradu. Takođe, u periodu od 2000–2010. godine, u zvanju redovnog profesora (po pozivu), držao je nastavu na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu. Oktobra 2007. godine odlazi u penziju u zvanju redovnog profesora na Kriminalističko-policijskoj akademiji u Beogradu.

Osnivanjem Internacionalnog univerziteta u Novom Pazaru (2002), učestvuje u njegovom radu kao jedan od utemeljivača Odseka za kriminalistiku u okviru Pravnog fakulteta. Do 2010. godine, na osnovnim i postdiplomskim studijama Pravnog fakulteta, Odseku za kriminalistiku izvodio je nastavu iz predmeta: Osnovi kriminalistike, Kriminalistička taktika i Prevencija kriminaliteta, na kome je ujedno, obavljao funkciju šefa Katerde za kriminalistiku. Godine 2008. stekao je zvanje profesor emeritus na Pravnom fakultetu Internacionalnog univerziteta u Novom Pazaru i Fakultetu kriminalističkih studija u Sarajevu.

Više puta je bio mentor ili član komisije za ocenu i odbranu magistarskih i doktorskih radova na Pravnom fakultetu u Beogradu, Kragujevcu i Novom Pazaru, Fakultetu za opštenarodnu odbranu u Beogradu, Defektološkom fakultetu u Beogradu, na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu i na Pravnom fakultetu „Mediteran” u Podgorici, Akademiji za diplomatiju i bezbednost u Beogradu i na drugim visokoškolskim ustanovama, gde je bio angažovan u toku svoje akademske karijere. Ovome treba dodati i to da je bio recenzent kod mnogih radova i udžbenika koje su pisali kriminalisti, krivičari i kriminolozi. Veoma su brojni oni koji su pisali stručne i naučne radove, pa su citirali njegove radove ili navode iz njegovih udžbenika.

Za svoj rad i angažovanost, više puta je odlikovan i nagrađivan, između ostalog i Ordenom zasluga za narod sa srebrnom zvezdom i Oktobarskom plaketom grada Beograda.

Organizator je više naučno-istraživačkih projekata sa međunarodnim učešćem, među kojima su: „Informatika i bezbednost“, *Zbornik radova*, Beograd 1987. godine; „Mesto i

uloga policije u prevenciji kriminaliteta“, *Zbrnik radova*, Policijska akademija (PA), Beograd, 2002. godine; „Organizovani kriminalitet: stanje i mere zaštite“, *Zbornik radova*, PA, Beograd, 2005. godine.

Autor je preko 100 stručnih i naučnih radova iz oblasti kriminalistike, krivičnog prava, kriminologije, kriminalne politike i prevencije kriminaliteta. Sve njegove stručne radove i knjige koje je napisao nije potrebno nabrajati, ali svakako je one značajnije potrebno pomenuti i u ovom radu, kao što su: *Kriminalitet u porodici alkoholičara; Organi unutrašnjih poslova u suzbijanju i sprečavanju kriminaliteta; Kriminalistička taktika; Kriminalistika – opšti deo; Kriminalistika (koautor); Kriminalistička taktika I; Kriminalistička taktika II; Kriminalistička taktika III; Osnovi policijske kriminalistike; Prevencija kriminaliteta; Uvod u kriminalistiku; Penoloska kriminalistika; Alkoholizam kao kriminogeni faktor maloletničke delinkvencije; Preventivno delovanje stranih policija; Pravno regulisanje prevencije; Mogućnost preventivnog delovanja OUP-a; Uloga organa unutrašnjih poslova u prevenciji kriminaliteta; Savremeni kriminalitet i mere suprotstavljanja; Savremeni terorizam i mogućnost suprotstavljanja; Ilegalne migracije i trgovine ljudima kao oblici organizovanog kriminaliteta; Preventivna kriminalistika, od ideje do realizacije; Policijska delatnost na prevenciji kriminaliteta u lokalnoj zajednici; Kriminalno organizovanje, terorizam i mere suprotstavljanja; Police activities in crime prevention in a local community; Report from International Conference European model of police. Tako bi se moglo još navoditi svega onoga što je profesor Krivokapić napisao aktivno učestvujući u realizaciji nastavno-obrazovnih i naučno-istraživačkih programa, više od tri decenije rada i delovanja u obrazovanju studenata i mladih ljudi.*

Kao autor pisao je jasno, razumljivo i poučno, pa je tako bio i ostao saradnik sa kriminalistima i svima onima koji su ga poznavali. Čitajući njegove knjige i druge tekstove u različitim časopisima gde su objavljivani, svi oni koji vole kriminalistiku mogu da kažu da i dalje sarađuju sa prof. dr Vladimirom Krivokapićem. U svom životnom, radnom i naučnom veku, profesor Krivokapić je pokazao visoke kvalitete u pogledu stručnosti, profesionalizma, nauke, ali i moralnih i ljudskih vrednosti koje je teško dostići. Važio je za izuzetnog pedagoga koji je studentima uspevao da sadržaje kriminalistike i drugih nauka, koje za predmet imaju izučavanje kriminaliteta i metode suprotstavljanja ovoj pojavi, približi i prenese na njima razumljiv način, uz težnju da sva predavanja dobiju i praktičnu dimenziju, kako ne bi ostala na nivou apstraktnog i dogmatskog. Prema studentima je imao objektivn i odgovoran odnos, posebno kad je držao predavanja i vrednovao pokazana znanja na ispitima.

Zato jednog od najboljih među pionirima kriminalistike, prof. dr Vladimira Krivokapića ne smemo ostaviti zaboravu. Sve dok čovek nije zaboravljen od svojih najbližih, prijatelja, poznanika, on živi i saraduje sa svima u sadašnjem i budućem vremenu. Lik i delo Vladimira Krivokapića su ogromno bogatstvo za pravo, kriminologiju, ali najviše za kriminalistiku koju je uvek isticao u prvi plan i neizmerno voleo. Ovaj rad je pokušaj autora da se čitaocima ponudi jedan kvantitativno mali, ali suštinski sadržajan i reprezentativan izbor tekstova, koji pruža sadržaj za čitanje i razumevanje lika i dela ovog po svemu, jedinstvenog naučnika, kriminaliste, iskrenog rodoljuba, ali iznad svega velikog i plemenitog čoveka, profesionalca i prefinjenog gospodina. Kroz svoje delovanje i naučni rad pronalazi perspektivu za budućnost, pokreće druge na dugoročno razmišljanje i nova stvaralaštva u oblasti kriminalistike.

Među kriminaliste našeg porekla, sa prostora bivše države Jugoslavije, jedno od najistaknutijih imena svakako je i ime Vladimira Krivokapića, koje ne sme biti ostavljeno zaboravu kod kriminalista koji žele da to zaista budu. Iz njegove kriminalistike taktike buduće generacije kriminalista uvek mogu da uče, jer je stvorio dobru polaznu osnovu za dalji razvoj i osavremenjavanje kriminalistike kao nauke i prakse.

Vladimir Krivokapić je ličnost visokih kvaliteta u praktičnom i naučnom smislu i ne samo to nego kao čovek je posedovao odlike karakternog, čestitog, humanog, hrabrog i upornog čoveka uvek plemenitih namera i spremnosti da se pomogne onima kojima je to potrebno. Za njega se može nedvosmisleno reći da je kriminalista i visoki profesionalac koga je odlikovala hladna glava, toplo srce i čiste ruke. Za njega nije bilo nerešivih situacija i nikada nije gledao na problem kao nešto složeno i nerešivo, nego je tražio rešenje i učio druge da ne gledaju problem nego da traže rešenje. Tih, miran, nenametljiv, porodičan čovek, koji nije težio ka popularnosti, ali je tako sebe svojim radom i ponašanjem svrstao u ljude od autoriteta i za svako poštovanje. Tešku bolest koja ga je zadesila, nažalost nije uspeo da pobedi i 29. marta 2010. godine je otišao u legendu. Napustio je naša druženja, pisanje i naučne analize o kriminalistici. Otišao je u večni mir i spokoj, a nama i budućim generacijama kriminalista je ostavio jedno veliko bogatstvo u kriminalistici nauci i praksi, čemu je bio izuzetno posvećen i predan. Upravo zbog toga je bio i ostao veliki autoritet koji će se pamtiti i koga će se sa ponosom sećati generacije kriminalista u budućnosti.

Danas na Kriminalističko-policijskoj akademiji u Beogradu jedan od amfiteatara, onaj u kome je profesor najčešće boravio sa svojim studentima, s ponosom nosi njegovo ime. Sve to govori da njegov lik i delo i danas žive i kriminalistika prof. dr Vladimira Krivokapića biće stalna veza između njega kao preteče u kriminalistici i svih onih koji uče kriminalistiku danas

i koji će to raditi u budućnosti. Lik i dela prof. dr Vladimira Krivokapića su za nezaborav, a čovek živi onoliko koliko žive sećanja na njega.

Lik i delo prof. dr Vladimira Krivokapića ostaće uvek u sećanju na plemenitog čoveka koji je bio i ostao dostojan poštovanja, vredan član uže i šire porodice, iskreni prijatelj i profesor od autoriteta.

2. KRIMINALISTIKA TAKTIKA VLADIMIRA KRIVOKAPIĆA

Kriminalistika taktika Vladimira Krivokapića nije izraz jednostranosti i doktrinarnog pristupa tumačenju istorijskog razvoja kriminalistike i težnja za teorijskim opisivanjima. Ovde se radi o potrebi stvaranja sistematizovane naučne platforme na kojoj je moguće razumevanje savremene kriminalistike kao nauke i prakse, čemu je profesor iskreno bio posvećen.

Prof. dr Vladimir Krivokapić je po svojoj taktici postao prepoznatljiv kriminalista u teoriji i praksi jednako u Beogradu, Podgorici, Skoplju, Sarajevu, Zagrebu, Ljubljani i mnogim drugim mestima, širom bivše države Jugoslavije, ali isto tako i u svetskim razmerama. Današnje generacije kriminalista, studenata i polaznika različitih stručnih kurseva, koriste njegovu knjigu da bi čitanjem učili kriminalistiku. Argumentacija u životu i radu Vladimira Krivokapića uvek je imala centralno mesto i za njega je to predstavljalo najsuptilniju i najvažniju komponentu. Od izbora navedene komponente i metoda korišćenja, zavisi u mnogome da li će kriminalista ostvariti svoj cilj. To je kod profesora Krivokapića bilo presudno zašto se ovoj komponenti u kriminalistici i pridaje veći značaj nego u drugim oblastima. Za sve što u kriminalistici tvrdimo moramo imati čvrstu i nedvosmisleno jasnu argumentaciju, jer se tako dolazi do istine i stvarnog činjeničnog stanja.

Kriminalistiku je profesor Krivokapić isticao kao jednu od najznačajnijih nauka koju društvo koristi u suprotstavljanju kriminalitetu. Kriminalitetom se, osim kriminalistike bave i mnogobrojne druge nauke, pravne i neke druge: krivično pravo – materijalno i procesno, kriminologija, kriminalna politika, kriminalistička psihologija, forenzičke nauke (sudska medicina), prirodne nauke ukoliko su u funkciji kriminalistike: fizika, hemija biologija i slično (Krivokapić, 2008: 17). On dalje objašnjava u prilog prethodnom tekstu da je predmet svih ovih nauka kriminalitet, pri čemu svaka od njih ovu društveno štetnu pojavu istražuje uz pomoć sopstvenih metoda.

Pored toga što je prof. Krivokapić postao i ostao prepoznatljiv po kriminalističkoj taktici kao jednoj od grana kriminalistike, on je mnogo doprineo da se odredi pojam, odnosno

definiše kriminalistika kao nauka i praksa i tu definiciju su prihvatili mnogobrojni istraživači kriminalistike.

Kriminalistika je nauka koja svojim naučnim i stručnopraktičnim metodama pronalazi, proučava, prilagođava i usavršava najadekvatnije načine, postupke i metode, s ciljem da se otkrije i rasvetli krivično delo, otkrije izvršilac ukoliko je nepoznat, prikupe i obezbede dokazi – materijalni i lični, a sve radi utvrđivanja materijalne istine, uspešnog pokretanja i okončanja krivičnog postupka, kao i radi sprečavanja krivičnih dela (Krivokapić, 2008: 8).

Kriminalistika u ovom praktičnom ispoljavanju koristi svoje iskustvene metode, ali i metode drugih nauka koje u praksi prilagođava svojim potrebama, gde one tako prilagođene i usavršene neminovno dobijaju kriminalistički karakter i u suštini postaju kriminalističke metode.

Odrediti pojam kriminalistike, odnosno dati definiciju za ovu nauku nije jednostavan zadatak, koji je profesor znalacki razjasnio i tako ostavio polaznu osnovu za bolje i sveobuhvatnije razumevanje samog pojma kriminalistike kao nauke i prakse. Tako složen, promenljiv i višedimenzionalan zadatak rešava Vladimir Krivokapić datom definicijom koja će biti aktuelna i u budućnosti. Uvaženi profesor, određivanjem pojma kriminalistike, polazi iz aspekta njene praktične primene, u preventivnom i represivnom smislu. Definicijom kriminalistike on stvara novu vezu sa praksom nadležnih državnih organa (policija, organi krivičnog pravosuđa), a u nešto manjoj meri i drugih organa.

Ono što je važno imati u vidu jeste da kriminalistika u praktičnoj primeni usvaja i koristi zakonitosti, te pravila drugih nauka, vrši prilagođavanje i primenu istih, s ciljem ostvarenja svojih rezultata. Tako kriminalistika, primenjuje sopstvena iskustva i saznanja, prenosi ih i usavršava u praktičnom radu pri suprotstavljanju kriminalitetu. Ovaj egzaktni i empirijski karakter ima ne samo preventivna nego i represivna kriminalistika (Ibid).

Na preventivnoj kriminalistici neprestano insistira prof. Krivokapić, ali on takođe konstatuje da je ona na početku razvoja, dok represivna kriminalistika ima stalni uspon u razvoju tako da pokriva najveći deo kriminalističkih delatnosti. Kriminalistika kao praksa ima za cilj suprotstavljanje kriminalitetu sa aspekta prevencije i represivnog delovanja, dok se kriminalistika kao nauka bavi izučavanjem objektivnih zakonitosti koje se odnose na suprotstavljanje kriminalitetu na opštem planu.

Podela kriminalistike na preventivnu i represivnu, mada ima puno teoretskog opravdanja, još nema čvršći oslonac u praksi, zato se kriminalistika kao nauka izučava, najvećim delom, kao represivna delatnost, budući da je skoro celokupna u funkciji krivičnog

postupka i bez obzira na to da li se neposredno praktično realizuje pre samog postupka ili u toku njega (Ibid).

Definišući kriminalistiku u naučno praktičnom smislu, prof. dr Vladimir Krivokapić analizira i date definicije pionira kriminalistike, koji su to činili pre njega. Tako on kaže da jedan broj autora definiše kriminalistiku kao isključivo policijsku nauku, zanemarujući pri tome njen opseg i mnogo šira područja primene u krivičnom postupku od strane organa pravosuđa, kao i uopšte njenu primenu od strane drugih društvenih i državnih subjekata koji kriminalističke metode mogu primenjivati i izvan sučeljavanja sa kriminalitetom (Ibid).

Analizirajući mnogobrojne autore i njihovo poimanje kriminalistike, prof. dr Vladimir Krivokapić zaključuje i to da je kriminalistika danas nauka sa širokim područjem praktične delatnosti i teorijskih promišljanja, koja usvaja, adaptira i prilagođava metode drugih nauka, kako prirodnih i tehničkih, tako i društvenih, radi njihovog korišćenja u suprotstavljanju kriminalitetu.

U svakom slučaju, savremena kriminalistika u praksi i teoriji pokriva dva osnovna područja suprotstavljanja kriminalitetu, i to: 1) postdeliktno (represivno) i 2) predeliktno (preventivno), pa i definicije o kriminalistici koje to ističu mogu se smatrati i adekvatnim.

Ono po čemu je prof. dr Vladimir Krivokapić postao i ostao prepoznatljiv u oblasti kriminalistike nauke i prakse jeste kriminalistika taktika. On polazi iz aspekta tradicionalne podele kriminalistike na: taktiku, tehniku i metodiku. Pri tome, obavezno je u svojim stručnim radovima, knjigama i na predavanjima davao objašnjenje da ova podela ima više teorijski nego praktični značaj. Dakle, u savremenom pristupu otkrivanja krivičnih dela i njihovih izvršilaca interdisciplinarni pristup je neophodan i on povezuje sasvim različite i heterogene nauke, pa je toliko pre ova podela kriminalistike, koja predstavlja jedinstvenu nauku, sa još manje osnova (Krivokapić, 1999: 8).

Kriminalistika taktika je empirijska disciplina koja izučava i usavršava opšta kriminalistička pravila i radne metode u cilju njihove praktične primene prilikom suzbijanja kriminaliteta, odnosno u cilju otkrivanja i rasvetljavanja izvršenih krivičnih dela kao i njihovog sprečavanja (Ibid).

Kriminalistika taktika, po profesoru Krivokapiću, donosi svoja opšta pravila na osnovu dugogodišnje prakse vršenja pojedinih operativno-taktičkih mera i radnji, radi njihovog celishodnijeg i uspešnijeg vršenja ubuduće.

Kriminalistika taktika Vladimira Krivokapića pripada svima nama i budućim generacijama, zato što pruža opšta znanja kriminalistima, koji će, u svom radu, biti uspešni onoliko koliko takva opšta kriminalistička saznanja, metode i sredstva budu u praktičnom

postupanju uspešno prilagođavali konkretnom slučaju i trenutnim okolnostima u kojima se deluje.

Praktična primena opštih kriminalističko-taktičkih pravila, putem pojedinačnog metoda, bivaju obogaćivani novim sadržajima, gde se i u ovome može videti vizionarsko razmišljanje uvaženog profesora – kriminaliste Krivokapića, za buduće generacije koje će izučavati ovu nauku. Na takav način prof. dr Vladimir Krivokapić ukazuje da kriminalistika taktika uopštava dobijena saznanja, izvlači iz njih ono što je zajedničko, racionalno i celishodno, ugrađuje u već postojeća (ili izrađuje nova) pravila postupanja i ustupa ih metodici radi njenog praktičnog usmeravanja.

Otuda je značaj kriminalistike taktike prof. dr Vladimira Krivokapića veoma veliki, jer ona opštim metodama obuhvata veliki broj slučajeva. Ogroman značaj razvoju kriminalistike upravo u domenu kriminalistike taktike, pripada uvaženom profesoru, što stalno treba osvežavati sećanjima na ovog velikog naučnika – kriminalistu. Njegova kriminalistika taktika je značajna iz dva aspekta, dakle, praktične primene i preduzimanja mera i radnji u suprotstavljanju kriminalitetu, ali i za naučne analize i dalje unapređenje i razvoj kriminalistike kao nauke i prakse u aktuelnim okolnostima savremenog društva.

Pre nego što daje objašnjenja i određuje pojam kriminalistike ili kriminalistike taktike, u svojim radovima, udžbenicima koje je pisao prof. dr Vladimir Krivokapić, detaljno vrši istraživanje kriminaliteta, postavljajući to kao zadatak kriminalistike. On tako ukazuje na to da se kriminalitetom, osim kriminalistike bave i mnoge druge nauke. Argumentaciju nalazi u tome što ukazuje na to da jedna nauka koja treba da egzistira mora naučno da istražuje zakonitosti koje se odnose na predmet i objekat njenog izučavanja. Profesor Krivokapić ukazuje na to da kriminalistika, prevashodno treba da utvrđuje zakonitosti nastanka operativnih i dokaznih informacija u vezi sa otkrivenim i neotkrivenim kriminalitetom kao i novim pojavnim oblicima kriminalnog delovanja, što treba sprečiti primenom kriminalističkih metoda. Kriminalistika taktika prof. dr Vladimira Krivokapića, uči kako da saznamo, pribavimo i proveravamo kriminalističke informacije, tumačimo i koristimo, s ciljem suprotstavljanja kriminalitetu. Njegova kriminalistika taktika, kao naučna disciplina, predstavlja razvijen i usklađen sistem kriminalističkih pojmova, pravila, koncepata, stavova, kao i zakonitosti u procesu saznanja mnogobrojnih kriminalističkih informacija.

Naučne metode kojima dokazne i operativne informacije treba da se materijalizuju radi suprotstavljanja kriminalitetu, kriminalistika taktika, iznalazi, razvija i usavršava u koordinaciji sa drugim naukama o kriminalitetu, a najviše sa krivičnoprocesnim pravom. Iz udžbenika *Kriminalistika taktika* profesora Krivokapića, generacije studenata sticale su znanja

o tome kako da se obavi informativni razgovor, organizuje i izvede zaseda, izvrši pregled lica i pretresanje lica, vozila i stanova i drugih prostorija, kako da se izvrši pregled i obezbeđenje lica mesta kriminalnog događaja, a kako se vrši uviđaj, odnosno izvode sve druge operativne i istražne kriminalističke delatnosti. Taktika postupanja u sprovođenju kriminalističkih delatnosti je važna stvar za sve one koji su usvojena znanja primenjivali u praksi, što se i danas može učiti iz udžbenika *Kriminalistika taktika*.

3. NAUČNI RAZVOJ KRIMINALISTIKE I NJENA SAMOSTALNOST U ODNOSU NA DRUGE NAUKE

Polazeći od činjenice da je kriminalitet društveno štetna pojava i da on datira od postojanja organizovanog ljudskog društva, te se u svom istorijskom razvoju prilagođava i menja, možemo mu dati karakteristiku dinamične pojave. Antikriminalna praksa se, takođe, menjala, a sve u cilju što efikasnijeg suprotstavljanja novim pojavnim oblicima kriminaliteta. Metode i sredstava otkrivanja krivičnih dela i njihovih učinilaca, kao i sistem kažnjavanja, kroz svoj razvojni put, takođe su se menjale, prolazeći kroz različite oblike i faze.

Po profesoru dr Vladimiru Krivokapiću ta prva društvena reagovanja na kriminalitet kao društveno negativnu pojavu, možemo pratiti, uglavnom iz aspekta kažnjavanja i sudskog izvođenja dokaza, dok prethodne faze otkrivanja krivičnih dela i njihovih učinilaca u mnogome ostaju jedna velika nepoznanica.

Tako uvaženi profesor na razvoj praktične kriminalistike ukazuje da ga je moguće pratiti uvidom u pojedine razvojne etape krivičnog postupka, odnosno sistema dokazivanja koji je kroz istoriju imao veoma dug put. Polazeći sa ovog stanovišta, profesor dokazuje da se kriminalistička praksa može podeliti u više faza. Početna, prva faza, bila je oslobođena svake racionalnosti i zasnivala se na osnovama ličnih impresija i iskustvenih saznanja. Ovde se kriminalistika nije koristila kao presudan faktor, već kao sporedna, prigodna delatnost zbog čega je krivični postupak u tom delu bio neobjektivan i u mnogome bio zasnovan na stavovima pojedinaca koji su često bili laici.

Na prethodnu fazu nastavlja se ona u kojoj su dokazi pribavljani uz milost bogova, odnosno uz primenu torture i teških mučenja. Ova krajnje nehumana faza zadržala se relativno dugo, pri čemu je predstavljala krajnje iracionalnu fazu u kojoj je krivični postupak značajno nazadovao. U ovoj fazi naučne kriminalističke metode nisu ni postojale.

Sledeća faza predstavljala je reagovanje na prethodnu, gde je osnovna karakteristika krivičnog postupka uvođenje zakonske ocene dokaza, pri čemu priznanje okrivljenog

predstavlja dokaz koji vremenom postaje značajan. Na kraju se priznanje nije moglo na ovakav način pribaviti kao dokaz, što dovodi do prisilnog iznuđivanja priznanja.

Krajnje zastranjivanje u ovoj fazi dovodi do situacije prema kojoj su dokazi počeli da se vrednuju prema slobodnoj zakonskoj oceni dokaza, odnosno slobodnom sudijskom uverenju. Jedan krajnje ekstreman sistem zamenjen je drugim, pa je slobodno sudijsko uverenje izdignuto na nivo nepogrešivosti.

Profesor dr Vladimir Krivokapić ukazuje na prethodne praktične razvojne faze u suprotstavljanju kriminalitetu i tvrdi da je kriminalistika kao naučna disciplina počela da se formira tek krajem XIX veka. Do tada, kaže profesor, naučna saznanja koja su korišćena pri otkrivanju i razjašnjavanju krivičnih dela i njihovih izvršilaca bila su više epizodnog karaktera, prigodna i veoma retka. Nagli porast kriminaliteta i njegove nove forme nameću potrebu da se napuste iluzije da se starim metodama može uspešno suprotstavljati novim pojavnim oblicima kriminaliteta. Tako raste naglo interes društva za razvoj nauka koja bi se uspešno suprotstavljale kriminalitetu, pre svega krivičnog prava, kriminalistike, ali i drugih nauka koje su mogle dati uspeh i rezultate u suprotstavljanju kriminalitetu.

Prve kriminalističke publikacije fundamentalnog značaja potiču od F. V. Jagemmana iz 1838. i 1841. godine i Hansa Grossa iz 1899. godine, objavljivanjem kapitalnog dela *Priručnik za istražne sudije kao sistem kriminalistike* (Krivokapić; 2008: 23). Sećajući se onih koji su doprineli razvoju kriminalistike, Vladimir Krivokapić ukazuje i na Alberta Wingarta, koji je 1904. godine objavio delo *Kriminalistička taktika* od kada i datira trojna podela kriminalistike.

Iz ovog se da videti koliko je profesor Krivokapić uvažavao preteče kriminalistike, kao i po tome što navodi da je Hans Gros tvorac kriminalistike, osnovao Kriminalistički institut u Gracu 1912. godine i da je taj Institut 1918. godine promenio naziv u Kriminološki institut. Zato Hansa Grossa svi smatramo ocem kriminalistike, što je često govorio i profesor Krivokapić. To čuveno delo Hansa Grossa naišlo je na zajedničku podršku u Evropi, pri čemu njegovo učenje dalje razvijaju njegovi sledbenici u skoro svim zemljama Evrope, na primer kao što su: E. Seeling, H. Belević, R. Grosberger, A. Helwig, A. Bertillon, E. Locard; R. A. Reiss i mnogi drugi.

Značaj razvoju kriminalistike kao nauke kod nas su dali brojni kriminalisti koje je često profesor Krivokapić pominjao i isticao njihov doprinos naučnom razvoju kriminalistike, poput: dr Ivan Vučetića, prof. dr Vladimira Vodinelića, prof. dr Tomislava Markovića, akademika Milana Milutinovića, profesora Živojina Aleksića, prof. dr Duška Modlyija mnogih drugih.

Jedno od osnovnih pitanja profesora Krivokapića vezano za kriminalistiku jeste to u kojoj meri je ova nauka samostalna, odnosno pomoćna drugim naukama. On polazi od toga da krivičnoprocesna literatura, pa i deo kriminalističke literature, sadrži stavove prema kojima je kriminalistika nauka u funkciji krivičnog postupka, pa je kao takva pomoćna krivičnoprocesnom pravu. On ističe i mišljenje nekih drugih autora koji tvrde da je kriminalistika nauka koja ima jedinstven sistem naučnog saznanja sa jasno određenom teorijskom osnovom, predmetom i metodom istraživanja, čime ispunjava sve uslove da bude samostalna nauka, i isključena je svaka podređenost krivičnoprocesnom pravu. Doprinos razvoju kriminalistike kao nauke i prakse prof. dr Vladimir Krivokapić čini i time što otklanja tu dilemu da li je kriminalistika samostalna nauka kod svih onih kod kojih ona postoji i danas, posebno kad su u pitanju procesualisti. On zastupa i brani činjenicu da je kriminalistika, po naučnom opsegu, mnogo šira od krivičnoprocesnog prava, jer ona svojim metodama zalazi u mnogobrojne druge nauke ili, pak, metode tih nauka prisvaja, prilagođava, adaptira i koristi kao svoje metode. On dalje tvrdi da ovako naučno formirana kriminalistika može da bude pomoćna samo u odnosu na praksu. Ali to nije samo slučaj sa kriminalistikom, već i sa drugim naukama, pa i sa krivičnoprocesnim pravom.

Uvažavajući iste kriterijume krivičnoprocesno pravo je pomoćna disciplina prema materijalnom krivičnom pravu, jer u krivičnom postupku utvrđuje postojanje krivičnog dela i njegovog učinioca.

Odnos kriminalistike sa drugim naukama profesor Krivokapić detaljno analizira u svojoj knjizi *Uvod u kriminalistiku* (Krivokapić, 2008: 45–52). Tako je važno napomenuti da se i tu bavi razjašnjavanjem i dokazivanjem koliko je kriminalistika samostalna nauka u odnosu na kriminologiju, krivično pravo, kriminalnu politiku itd. Profesor tako ukazuje na to da kriminalistika i kriminologija imaju mnogo sličnosti, međutim, ove dve nauke prilaze kriminalitetu sa različitih aspekata. Kriminalistika kriminalitet izučava iz aspekta otkrivanja krivičnih dela i njihovih izvršilaca, dok kriminologija tom istom predmetu prilazi sa šireg sociološkog, odnosno sa aspekta istraživanja uzroka i uslova kriminalnog ispoljavanja, kao i pojavnih oblika pojedinih krivičnih dela. Prema tome, može se reći da je prevencija kriminaliteta zajednička odrednica obe navedene naučne discipline. Međutim, prevencija u kriminološkom smislu se odnosi, uglavnom na istraživanje uzroka i uslova nastanka kriminalnih pojava (etiologija), kao i novih pojavnih oblika kriminaliteta, kao dinamične i promenljive društveno negativne pojave (fenomenologija), pa na osnovu tih elemenata sačinjavaju se različiti preventivni programi.

Kriminalistika se u preventivnom smislu, prevashodno bavi preduzimanjem operativno-taktičkih mera i radnji koje imaju za cilj sprečavanje konkretnog krivičnog dela ili pretpostavljene kriminalne delatnosti. Dakle, osnovni cilj je da ne nastupi kriminalna posledica, što iziskuje neposredno kriminalističko postupanje.

Kada je u pitanju odnos kriminalistike i kriminalne politike, profesor Krivokapić polazi od toga da su i ove dve nauke veoma slične, odnosno podudarne, ali da se radi o dve različite nauke, gde opet ukazuje na samostalnost kriminalistike kao nauke i prakse. Kriminalna politika u savremenim uslovima ima poseban značaj, jer se uspostavljanjem demokratskih odnosa u društvu stvaraju pretpostavke za mobilisanje što većeg broja društvenih subjekata u suprotstavljanju kriminalitetu. Bez obzira na razlike kriminalne politike i kriminalistike, potrebno je imati u vidu da je predmet obe ove nauke kriminalitet. Kriminalna politika predstavlja koncept zaštite društva od kriminalnog delovanja na opštem planu, uključujući antikriminalnu aktivnost svih društvenih subjekata kao i njihove metode, (Krivokapić, 2008: 51–52). Prema ovome, odnos kriminalistike i kriminalne politike, profesor Krivokapić vidi u odnosu između opšteg i posebnog, uz napomenu, da posebnost kriminalistike karakteriše specifičnost njenih metoda i sredstava pri suprotstavljanju kriminalitetu.

Po profesoru Krivokapiću postoje dve odredbe po kojima se kriminalna politika određuje i to su: 1) kao praktična delatnost u suprotstavljanju kriminalitetu uz primenu preventivnih i represivnih metoda što sprovode organi (subjekti) kriminalne politike (policija, sudovi, tužilaštva) i 2) ovde se radi o naučnoj oblasti koja se bavi postojećim zakonodavstvom i njegovim uticajem na kriminalitet, strategijom i taktikom celokupnog nastojanja u suzbijanju devijantnosti, s ciljem suprotstavljanja kriminalitetu, procenjivanjem i eventualnim iznalaženjem efikasnijih metoda u tretiranju pojava i izvršilaca kriminalnih delovanja. Sa druge strane kriminalistika je podjednako nauka i struka, odnosno praktična specijalizovana delatnost sa posebnim ciljem i zadacima u odnosu na kriminalitet i na njegove izvršioce.

Ovdašnjim kriminalistima kao i onima u budućnosti, ostaje da zastupaju stavove i mišljenje prof. dr Vladimira Krivokapića dato o naučnom karakteru kriminalistike i njenoj samostalnosti u odnosu na druge nauke. Ovo je jedna od veoma važnih činjenica zašto njegovo ime treba upisati velikim slovima i priključiti ga plejadi svetskih i imena sa ovih naših prostora, kriminalista – naučnika i praktičara koji su doprineli razvoju kriminalistike kao samostalne nauke. Braneći stavove i mišljenja prof. dr Vladimira Krivokapića o samostalnosti kriminalistike kao nauke, staje se u odbranu kriminalistike kao samostalne

nauke u odnosu na druge nauke, što treba da je zadatak i obaveza svakog kriminaliste. Kao dobar poznavalac krivičnogpravnog materije, kriminologije, krivičnogprocesnog prava, kriminalne politike, poznao je i granice, kao i mogućnosti određene naučne ili praktične discipline u oblasti kriminalistike kao nauke i prakse, što njegov doprinos razvoju kriminalistike čini većim i sadržajnijim u svakom pogledu.

4. IDEJA O PREVENTIVNOJ KRIMINALISTICI

Težnja ka savremenoj kriminalistici podrazumeva shvatanje o veoma dinamičnoj nauci i praksi, koja je u kontinuitetu opterećena različitim problemima i nerešenim pitanjima, onoliko koliko je savremeno društvo opterećeno novim pojavnim oblicima kriminaliteta. Ovde postoji međuzavisnost opterećenosti kriminalistike i kriminaliteta, zato što od realizacije kriminalističkih metoda i sredstava u velikoj meri zavisi i uspeh društva na antikriminalnom planu. Za prof. dr Vladimira Krivokapića jedno od najvažnijih pitanja je to u kojoj meri je savremena kriminalistika ovladala prevencijom kriminaliteta u domenu na koji se kriminalistika kao antikriminalna nauka i praksa odnosi. Ovo pitanje je za profesora Krivokapića bilo stalno aktuelno, a to znači da se na njegovom rešavanju nije mnogo odmaklo ni u današnje vreme. Prof. Krivokapić zaključuje da kriminalistika, koja je stalno prinuđena na promene i prilagođavanja društvenim potrebama i zahtevima u cilju suprotstavljanja kriminalitetu, nije, u ovom značajnom delokrugu, na najbolji način ispunila svoju ulogu.

Preventivna kriminalistika, od ideje do realizacije, jeste pokušaj elaboracije koncepcije o preventivnoj kriminalistici koju je prof. dr Vladimir Krivokapić izlagao u člancima: „Savremene tendencije u kriminalistici“, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, br. 1/2001. i *Bezbednost*, br. 4/2001, kao i u monografiji *Prevenција kriminaliteta*, PA, Beograd, 2002, str. 112–120. Ovi tekstovi sadržajno čine jednu celinu, zato što prate razvoj ideje o preventivnoj kriminalistici sve do koncipiranja orijentacionog predloga nastavne discipline Preventivna kriminalistika.

Osnovni zadatak kriminalistike kao nauke i prakse, po profesoru Krivokapiću, jeste u tome da doprinese ostvarenju značajnog cilja prema kome bi kriminalitet poprimio za društvo, u aktuelnim uslovima i vremenu, podnošljiv obim, odnosno kako bi se ova društveno negativna pojava stavila pod društvenu kontrolu.

Među kriminalistima, kao i drugima kojima je bliska kriminalna politika već odavno postoje ideje o preventivnoj kriminalistici koja bi činila neophodnu celinu sa represivnom kriminalistikom. U tim idejama i koncepcijama, kako tvrdi prof. Krivokapić, preventivna kriminalistika se često poistovećuje sa kriminalističkom prevencijom, ili pak onim delom

postupanja policije koji se sastoji u primeni pojedinih ovlašćenja u cilju sprečavanja vršenja krivičnih dela. Profesor ovde uočava i nedostatak u ovakvom stavu a to je da se ne može poistovećivati jedna nauka ili deo nauke sa bilo kojom praktičnom delatnošću, pogotovo ako je delatnost ograničena funkcijom samo jednog organa. Nauka pretpostavlja metodološki koncipiran, naučno i teorijski utemeljen sadržaj, predmet i cilj iz čega tek treba da proizađe praktična realizacija do koje se dolazi upravo preko naučnih saznanja i racionalnog organizovanja. Naučna saznanja preventivne kriminalistike treba da se odnose na istraživanje uzročnosti i manifestaciji kriminaliteta što izvire iz šire društvene osnove, a zatim se ona usmeravaju ka zasnivanju kriminalističke prognoze, kako bi se i sama praksa, odnosno prevencija planirala, programirala i realizovala na naučno i stručno osmišljen način.

Profesor dr Vladimir Krivokapić postavlja pitanje: Da li realno postoji preventivna kriminalistika i gde je danas i u buduće njeno mesto među kriminalističkim naukama? Odmah daje i odgovor na postavljeno pitanje: izvesno je da za sada ne postoji posebno naučno i teorijski utemeljena kriminalistička nauka usmerena na sprečavanje vršenja krivičnih dela, koja ima preventivni cilj i metod ali i preventivni efekat u praktičnoj realizaciji. Ako je sprečavanje kriminaliteta osnovna tendencija svakog društva, onda bi kriminalistička prevencija trebala da bude osnovna orijentacija u programu rada svakog kriminaliste. Naravno, da to za sada nije moguće jer je obim izvršenog kriminaliteta toliki da bi preterana prevencija i zapostavljena represija bile necelishodne kriminalno političke mere u procesu suprotstavljanja kriminalitetu. Profesor Krivokapić je isticao da je prevencija u odnosu na represiju uvek celishodnije rešenje, naravno ukoliko je uspešna.

Ako danas pažljivo pročitamo stručne i naučne radove prof. Krivokapića, uočavamo i to da on tvrdi da još uvek preovlađuju stavovi da kriminalistika kao represivna nauka o kriminalitetu treba da donosi isključivo neposredne rezultate, a ti stavovi su česta kočnica u angažovanju pojedinih organa na planu prevencije. Rezultati preventivnog postupanja i efekti vidljivi su tek posle duže vremenske distance, što nepovoljno utiče na njihovo vrednovanje, pri čemu i nedostatak stimulacije ide na štetu preventivnog postupanja. Samim tim rezultati represivnog postupanja uglavnom se i uzimaju kao jedino merilo uspešnosti kriminalističkih subjekata.

Usled nedostatka naučnih istraživanja koja bi afirmisala kriminalističku prevenciju, u praksi nisu popularne ni mere ni akcije preventivnog karaktera prema vrstama i oblicima kriminaliteta i to onim najopasnijim koji su u aktuelnom vremenu dominantni. Ne postoji ni efikasna prevencija povratništva o čemu svedoči veliki broj kriminalnih recidiva. Izgovori da nezamenjiva potreba stalnog represivnog delovanja onemogućava neke obuhvatnije

preventivne mere, nema velikog opravdanja. Kada je prevencija u pitanju, ove mere ne treba da budu samo stvar nadležnih državnih organa, već one treba da čine deo koordinirane aktivnosti društva u celini.

Jedno od značajnih pitanja koje u svojoj analizi područja kriminalističke prevencije, postavlja prof. Krivokapić je: Šta bi trebalo i bilo moguće uraditi u cilju unapređenja preventivne kriminalističke delatnosti, pa samim tim i preventivne kriminalistike, posredno i kriminalistike u celini? Adekvatan je i odgovor na ovo postavljeno pitanje: Preventivna kriminalistika, kao što je i naznačeno, mora tražiti svoja uporišta u kriminalnoj politici. Odnos kriminalne politike i kriminalistike je korelativan, jer se na osnovu određenih znanja do kojih se dolazi naučnim i stručnim kriminalističkim tretiranjem kriminalnih pojava može uticati na određenu koncepciju kriminalne politike, njene okvire i smernice. To se pre svega odnosi na: prikupljanje informacija o efektima određenih mera, istraživanja o kretanju kriminaliteta, njegovim novim oblicima i stručnim znanjima do kojih se može doći uz pomoć kriminalističkih metoda.

Preventivna kriminalistika nema tradiciju u policijskom obrazovanju uprkos činjenici da je ona u kriminalističkoj teoriji uveliko prisutna, a prevencija kriminaliteta već odavno naznačena kao „policijska funkcija budućnosti“. Cilj i zadatak preventivne kriminalistike ukazuje na njenu svrsishodnost, celishodnost i humanost u odnosu na represivni postdeliktни način postupanja, koji podrazumeva pogled u nazad i misaonu rekonstrukciju konkretnog događaja. Dok preventivo postupanje znači pogled unapred, procena i prognostika u cilju preduzimanja adekvatnih mera i radnji u suprotstavljanju kriminaliteta.

Dvadeset prvi vek je vreme novih tehničko-tehnoloških i naučnih dostignuća. Idemo ka ubrzanom informaciono tehnološkom razvoju u svim sferama života i rada, što svet oko nas podstiče na digitalizaciju svih procesa rada. Očigledno je da se okolnosti i situacije menjaju iz dana u dan i sve bržom dinamikom. Pojava pametnih računara, mobilnih telefona, satova, automobila, digitalni potpisi i brze komunikacije, nas upozoravaju na to da sa svim novinama u savremenom svetu dolaze i novi pojavni oblici kriminaliteta. Više je nego očigledno da se starim metodama i zastarelim sredstvima ne može biti uspešan i efikasan u suprotstavljanju novim pojavnim oblicima kriminalnog delovanja. Sa druge strane, treba imati u vidu i privatizaciju na globalnom planu, te pojavu i privatnih detektivskih agencija, privatnih kompanija za pružanje usluga obezbeđenja, zaštitu informacija i podataka itd. Sve to proširuje područja primene kriminalistike kao nauke i prakse, na koja je ukazivao i prof. dr Vladimir Krivokapić, dajući značaj preventivnoj kriminalistici. Sve to ukazuje i na potrebu spremnosti društva u celini za novim modalitetima suprotstavljanja kriminalitetu. Zato danas

više nego ranije ideja o preventivnoj kriminalistici prof. dr Vladimira Krivokapića ima opravdanosti realizacije u svim svojim segmentima. Svojom analizom i idejom o kojoj je pisao na temu preventivna kriminalistika, od ideje do realizacije, profesor Krivokapić dao je dobru osnovu za dalji razvoj savremene kriminalistike, nove analize i naučnih dokazivanja opravdanosti ove ideje i praktične primenjivosti preventivne kriminalistike, te njenog uvođenja u programe izučavanja kao posebnog predmeta.

Treba ukazati i na to da je *Prevenција kriminaliteta* naišla na izuzetan prijem kod čitalaca i u javnosti. On je u ovoj knjizi izložio na sveobuhvatan i sistematičan način, problematiku sprečavanja vršenja krivičnih dela i time postavio platformu za dalje izučavanje ove oblasti.

Poslednjih godina ukazivao je na neophodnu potrebu koncipiranja penološke kriminalistike i tako usmerava studente postdiplomce na fakultetima gde je bio angažovan kao profesor da se ovom problematikom intenzivnije bave u budućnosti. Ovo je još jedan u nizu doprinosna razvoju kriminalistike kao nauke i prakse, čime se otvara mogućnost za dalja istraživanja i naučna dokazivanja u ovom području kriminalistike.

ZAKLJUČNE PREPORUKE I PREDLOZI

„Čovek slika sebe svojim delima“ Šiler

Prethodno istaknuta misao može se uzeti kao zaključak teksta o liku i delu prof. dr Vladimira Krivokapića. Svojim delima je sebe oslikao, te tako ukazao na potrebu poštovanja ljudskih vrednosti koje je posedovao i promovisao. Posebno su počastvovani svi oni koji su imali priliku i čast da lično upoznaju ovakvog čoveka i naučnog radnika, dok je izuzetna čast i privilegija pripala onima koji su ovakvu ličnost imali za prijatelja.

Posebna je čast, ali velika obaveza i odgovornost pisati o čoveku, koji je sebe posvetio nauci i praksi u oblasti kriminalistike, kao što je to činio uvaženi profesor Krivokapić.

Susreti sa prof. dr Vladimirom Krivokapićem su bili upečatljivi po njegovoj skromnosti i prijatnom duhovnom lepotom, neposrednošću i naučnom harizmom, ali i odanošću kriminalistici iz čega je izvlačio energiju za nove izazove i naučna dostignuća, pokazujući tako spremnost da iza sebe ostavi naslednike u kriminalistici nauci i praksi.

Svoj porodični život posvetio je porodici kao najvažnijem stubu moderne civilizacije, zato njegova uža i šira porodica može biti ponosna što ga je imala, upravo onako kako je i on uvek isticao sa ponosom svoju porodicu od koje je imao podršku i pomoć.

Njegov celokupni naučni i profesionalni angažman odnosio se na otkrivanje novih tokova naučne misli u kriminalistici, za dobrobit svakog čoveka, a posebno za kriminaliste u budućnosti.

Primer lika, dela i autoriteta u nauci je za svaki respekt i poštovanje, na koji se mogu ugledati mnoge generacije u budućnosti. Na platformi koju je postavio prof. dr Vladimir Krivokapić u razvoju savremene kriminalistike, mnoge generacije kriminalista u budućnosti mogu razvijati i analizirati ovu nauku i praksu. Ovakve ličnosti zaslužuju da se o njima govori i piše i da tako ne odu u zaborav, već da se nastavi sa daljim analizama i izučavanjima njihovog doprinosa razvoju kriminalistike u praksi i nauci.

U nadi da će i ovaj rad dati doprinos da u budućnosti i drugi još više i sadržajnije pišu i govore o pretečama kriminalistike, napisan je kao inicijativa i ideja, da se podsetimo na ovaj jedinstveni lik i delo u oblasti kriminalistike nauke i prakse.

Pisanje stručnih i naučnih radova, knjiga, priručnika, iz domena kriminalistike nauke i prakse treba vezivati za pionire kriminalistike, jer je to dužnost kriminalista sadašnjih da pretke povežu sa potomcima. To je potrebno činiti zbog kriminalistike i svih onih koji kriminalistiku žele da uče i primenjuju uspešno u praksi. Ukoliko ne budemo tako delovali, dozvolićemo da kriminalistika nauka i praksa uđe u senku mnogih tzv. „virtuelnih kvazi kriminalističkih tehničko-tehnoloških novina i znanja“, koji potiskuju zaboravu izvorna kriminalistička znanja i primenu mera i sredstava kojima se afirmišu kriminalistika u teoriji i praksi.

Moglo bi se mnogo toga još napisati o profesoru Krivokapiću, velikom i plemenitom čoveku, naučnom radniku – kriminalisti, ali i ovaj rad je dovoljan za podsećanja na jednog od velikih o kome se može i treba pisati u budućnosti.

Prethodno ispisani redovi ukazuju na dela jednog od kriminalista i upravo to neka bude jedan mali doprinos u znak zahvalnosti i iskrenog poštovanja prema našem prijatelju, profesoru, mentoru i nadasve čoveku od autoriteta.

Rad i pregalaštvo profesora dr Vladimira Krivokapića govori o njemu samom, ali isto tako o njemu treba da govore i pišu njegovi iskreni prijatelji, saradnici, studenti i svi oni u čijem će sećanju i srcu za njega uvek biti mesta i prostora.

Ovaj rad, na osnovu svega prethodno izloženog, zaslužuje da se završi porukom koja je sadržana u Njegoševoj misli, a koja glasi: „Blago onom ko do vijeka živi, imao se rađa i roditi“!

LITERATURA:

- Bošković M., (2000). *Kriminalistika metodika*, II drugo, izmenjeno i dopunjeno izdanje. Beograd: PA.
- Maksimović, R., Bošković M., Todorović U. (1998). *Metode fizike, hemije i fizičke hemije u kriminalistici*. Beograd: PA.
- Kresoja, M. (2006). *Kriminalistika za osnovno policijsko obrazovanje*. Novi Sad, Temerin: Yugopirs.
- Krivokapić, V. (1981). *Organi unutrašnjih poslova u sprečavanju i suzbijanju kriminaliteta*. Zemun, Beograd: VŠUP.
- Krivokapić, V. (1995). *Osnovi policijske kriminalistike*. Beograd: ZAD.
- Krivokapić, V. (1990). *Kriminalistika taktik*, peto izdanje. Beograd: VŠUP.
- Krivokapić, V., Žarković, M.. (1999). *Kriminalistika taktika*. Beograd: VŠUP.
- Krivokapić, V. (2000). *Kriminalistika taktika I*, drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje. Beograd: PA.
- Krivokapić, V. (1996). *Kriminalistika taktika I*. Beograd: PA.
- Krivokapić, V., Krstić, O.. (1999). *Kriminalistika taktika II*, drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje. Beograd: PA.
- Krivokapić, V. (1997). *Kriminalistika taktika III*. Beograd: PA.
- Krivokapić, V., Žarković, M., Simonović, B. (2005). *Kriminalistika taktika – udžbenik*, 1. izdanje – reprint. Beograd: VŠUP.
- Krivokapić, V. (2008). *Kriminalistička taktika*. Beograd: Narodno delo.
- Krivokapić, V. (2008). *Uvod u kriminalistiku*. Beograd: Narodno delo.
- Krivokapić, V. (2008). *Prevenција kriminaliteta, teorijsko kriminalistički pristup*. Beograd: Narodno delo.
- Krivokapić, V., Todorović, U., Stupar, LJ., Bošković, M., Ivanović, V. (1991). *Kriminalistika*. Beograd: VŠUP.
- Krivokapić, V., Čimbuović, LJ. (2009). *Penološka kriminalistika*. Novi Pazar: Univerzitet u Novom Pazaru.
- Krivokapić, V. (1979). „Alkoholizam kao kriminogeni faktor maloletničke delinkvencije“. *Bezbednost*. br. 3, Beograd.
- Krivokapić, V. (1986). „Uloga organa unutrašnjih poslova u prevenciji kriminaliteta“. *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, br. 1–2, Beograd.
- Krivokapić, V. (1995). *Savremeni kriminalitet i mere suprotstavljanja*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd
- Krivokapić, V. (2002). „Ilegalne migracije i trgovine ljudima kao oblici organizovanog kriminaliteta“. *Perjanik*, br. 1. Podgorica.
- Krivokapić, V. (2003). „Preventivna kriminalistika, od ideje do realizacije“. *Perjanik*, br. 2, Podgorica.
- Krivokapić, V. (2004). „Policijska delatnost na prevenciji kriminaliteta u lokalnoj zajednici“. *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, br. 3, Beogra.
- Krivokapić, V. (2005). „Kriminalno organizovanje, terorizam i mere suprotstavljanja“. *Zbornik radova „Organizovani kriminalitet – stanje i mere zaštite“*. Beograd: PA.
- Vodinelić, V. (1996). *Kriminalistika*, sedmo izmenjeno izdanje. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Marinko Kresoja, Ph.D.

**CONTRIBUTION OF PROFESSOR VLADIMIR KRIVOKAPIĆ, Ph.D.
TO DEVELOPMENT OF CRIMINALISTICS**

Summary

Learning criminology includes a review of the historical development of this science and, indeed, review on the foundations laid by pioneers or forerunners of criminology. Criminology as a science and practice develops and survives, thanks to the authorities of the famous world investigators, but also of the great names from these regions, who through their scientific and professional work have made an unremitting contribution to the development of criminalistics as a science and practice.

In this publication, the author chose to present biographical and scientific data, about the life and work of prof. Vladimir Krivokapić, Ph.D. criminal investigator, splendor whose prominent trails in the criminal justice today's generation are proudly walking. Contribution of prof. Vladimir Krivokapić Ph.D., to the scientific and practical knowledge in criminalistics are enormous. With his scientific work and practice in criminology, the professor has left a seal in time that lasts and his name can not go to oblivion with the generations of future criminals.

Key words: prof. Vladimir Krivokapić, Ph.D. crime, criminalistics, criminal policy, crime prevention, preventive crime.